

30
No 560

V. KOLBANOVSKI

O KOMUNISTIČKOM
MORALU

R-399/61

O

+

КРЕДИТОРСКА

II РАЗРЕД

8592

23-VI 1947

БЕОГРАД

БЕОГРАД • КУЛТУРА • ЗАГРЕБ

II 7458

B. inv. nabavke
Biblioteke 1181/63

Pitanja morala, kao i sva pitanja društvenog života, bila su prvi put postavljena na solidan, naučni temelj kada se pojavio historijski materijalizam, koji predstavlja pravu nauku o zakonima društvenog razvitka.

U svjetlosti historijskog materijalizma izobličuje se neosnovanost idealističkih koncepcija o moralu, kao što se vide i nedostaci onih teorija o moralu koje su se isticala u domarksiističkoj materijalističkoj filozofiji.

Idealistička učenja ili povezuju moral s religijom tvrdeći da je moralne poglede ljudi darovao ljudima »božanski razum«, ili izvode moral iz naročitog moralnog osjećaja ili svijesti o moralnoj dužnosti koja je tobože prvobitno stavljena u »dušu« čovjeka.

Idealističke koncepcije o moralu obično predstavljaju stvar tako kao da tobože uvijek, u svim vremenima i kod svih ljudi postoje jednake, opće priznate predstave o tome što je dobro, a što je zlo.

Tvrđenje da je moral vječan i nepromjenljiv nije svojstveno samo idealističkim teorijama. To gledište su zastupali i materijalisti prije Marxa i Engelsa, ma da su odba-

civali božansko porijeklo morala i pokušavali da povežu svoja etička gledišta s materijalističkim pogledima na prirodu.

Suprotno raznovrsnim nenaučnim teorijama o moralu marksizam je dokazao postavku da je čovjek s čitavom svojom psihom, s čitavim svojim umnim i moralnim životom proizvod društvene sredine, usto svaki put konkretno dane društvene sredine koja se, u krajnjoj liniji, određuje načinom proizvodnje.

Zato nema i ne može biti jednom zauvijek danog sistema o moralu koji bi bio pogodan i opće priznat za sva vremena i za sve ljude. Ne samo da su različitim epohama svojstvene različite predstave i sudovi o dobru i zlu, nego su čak i u granicama jedne i iste epohe moralne teorije i pogledi suprotnih društvenih klasa — suprotni.

Tako Engels ukazuje na to da se u buržoaskom društvu održavaju i očigledno razlikuju tri vrste morala: moral naslijeđen od feudalizma, moral buržoazije i moral proletarijata.

Ali, ako je moral u uslovima antagonističkog društva neminovno klasni moral i ako on ne može biti opće priznat, to se u društvu koje ne poznaje klasne antagonizme, stvaraju uslovi za pobjedu općečovječanskog morala. Engels je pisao: »Pravi ljudski moral koji se uzdiže nad klasnim proturječnostima i nad sjećanjima o njima, bit će moguć samo na takvom stadiju društvenog razvitka kada bude ne samo svladana suprotnost klasa nego se

utre i njen trag u praktičnom životu«. (*K. Marx* i *F. Engels*, Djela, knj. XIV., str. 94.)

Osnivači marksizma otkrili su klasnu prirodu morala, pokazali su njegove izvore i njegovu evoluciju u historiji ljudskog društva. Međutim, u uslovima svoga doba, veliki učitelji proletarijata mogli su samo u najopćijim crtama dati konture budućeg komunističkog morala.

Dalje otkrivanje suštine i ispoljavanja komunističkog morala dali su Lenjin i Staljin. U svome čuvenom govoru na Trećem sverskom kongresu RKSM Lenjin je dao karakteristiku sadržaja komunističkog morala i njegovih osnovnih crta. Uopćavajući veliko iskustvo borbe partije i sovjetskog naroda za izgradnju socijalizma u našoj zemlji, drug Staljin je razvio dalje lenjinističke ideje o komunističkom moralu.

U govorima druga Staljina rečeno je kakav mora biti član boljševičke partije, da bi bio dostojan tog velikog imena; kakav mora biti politički radnik lenjinskog tipa; što se zahtijeva od svakog sovjetskog građanina, da bi bio na visini komunističkog morala i komunističkog ponašanja. U govorima druga Staljina dana je karakteristika uloge sovjetskog poretka i rukovodeće djelatnosti boljševičke partije u odgajanju komunističkog morala. Govori druga Staljina mobiliziraju mase na borbu za pobjedu komunizma, odgajaju narod u duhu požrtvovnog rodoljublja, u duhu komunističke etike.

Komunistički moral je najviši razvitak proleterskog morala koji se počinje stvarati još u okvirima kapitalizma, u borbi protiv buržoaskog morala, koji u kapitalizmu zauzima vladajući položaj. Moral koji vlada u buržoaskom društvu, određuju u krajnjoj liniji kapitalistički produkcionni odnosi za koje je karakteristična eksploatacija jednih ljudi drugima. Buržoasko društvo je »zasnovano, — kako je ukazivao Lenjin, — na takvom principu da: ili ti pljačkaš drugoga ili drugi pljačka tebe, ili ti radiš za drugoga ili on za tebe, ili si vlasnik robova ili si rob. I razumljivo je da ljudi odgojeni u takvom društvu, može se reći, s majčinim mlijekom primaju psihologiju, naviku, pojam — ili vlasnik robova ili rob, ili sitni vlasnik, sitni službenik, sitni činovnik, intelektualac — jednom riječju čovjek koji se brine samo o tome da ima svoje, a drugi ga se ništa ne tiče.

Ako gospodarim na tom komadiću zemlje, drugi me se ništa ne tiče; ako drugi bude gladio, utoliko bolje, skuplje ću prodati svoje žito. Ako imam svoje mjestance kao liječnik, kao inženjer, kao učitelj, kao činovnik, drugi me se ništa ne tiče. Možda ću ja povlađivanjem, ugađanjem vlastodršcima sačuvati svoje mjestance, a mogu još i da se probijem gore, da postanem buržuj«. (*Lenjin*: »O socijalističkom takmičenju«, str. 130.)

Kapitalistički poredak moralno unakažava ljude, predstavljajući rasadnik nemilosrdnog

egoizma, bezdušnog odnosa prema sudbini čovjeka. Kapitalistička stvarnost rađa zlo i zločine uslijed samog karaktera odnosa među ljudima. To je sjajno prikazao engleski pisac D. Priestley u svome komadu »On je došao«. U tom komadu pisac predstavlja pošteni englesku buržoasku porodicu, kojoj su članovi: otac, mati, sin, kći i vjerenik kćeri — postali krivci za smrt nezaštićene djevojke-radnice. Nitko od krivaca te drame nije želio smrt te djevojke, ali objektivno, uslijed same logike odnosa koji stoje u buržoaskom društvu, svaki od članova te buržoaske porodice je unio u taj zločin i svoj »prilog«.

Kapitalizam rađa tipove ljudi koji se, čak i kada su svijesni nečovječnosti kapitalističkog poretka, klone aktivne borbe protiv zla i nepravde, pošto su u potpunosti obuzeti svojim svakidašnjim malim svijetom, svojim sitnim, svakodnevnim interesima. Takav je, na primjer, »igrač kroketa« u Wellsovoj pripovijeci pod istim naslovom. »Ja dobro vidim, — govori on, — da se mi još uvijek nalazimo pod vlašću pećinskog čovjeka, i da on priprema grandiozni recidiv... Neka to znači vraćanje na kameno doba. Neka to bude, kao što vi kažete, zalazak civilizacije. Veoma mi je žao — ali ovoga jutra ja vam ničim ne mogu pomoći. Ja imam dužnosti. Ma što se tamo desilo, ali u pola jedan ja igram s teticom krocket!«

Ukoliko dalje, utoliko kapitalizam više produbljuje jaz između moralnih pravila — s jedne strane, i faktičkog vladanja i načina rada ljudi — s druge strane. Čak su i kapitalistički

ideolozi prisiljeni da to priznaju. Jedan od Rooseveltovih savjetnika — James Waarburg — koji je jedno vrijeme bio pomoćnik direktora za propagandu u Birou za ratnu informaciju, piše u svojoj knjižici »Vanjska politika počinje se u svojoj zemlji«: »Savremeni način života zapadne civilizacije je nerešljiv konflikt, jer je s etičke i religiozne točke gledišta zasnovan na vjeri u pravednost i jednakost, a u praktičnom životu vladaju doktrine prirodnog odabiranja, bogaćenja onih koji su najsposobniji«. Razumije se, priča o tako zvanom »prirodnom odabiranju« koje, tobože, vlada u društvu — apsolutno je neosnovana, ali je točno to, da je savremena buržoaska civilizacija sve manje spojiva s elementarnim zahtjevima ljudske etike, ma da se riječi »dobro«, »pravednost« prilično često čuju u govorima ljudi koji čitavim svojim bićem služe kapitalizmu.

Kako se mogu spojiti riječi o slobodi, progresu, humanosti, kojima žongliraju zvanični predstavnici buržoaske javnosti, na primjer, u Americi s faktičkom hijerarhijom rasa koja tamo postoji i koja se protivi elementarnim zahtjevima ljudske etike? Kako se mogu spojiti s tim elementarnim zahtjevima uobičajena nečovječnost i maltretiranje crnačkog stanovništva u Americi?

Još u prvim stadijima razvitka buržoaskog društva sa svom jasnoćom se pokazao jaz između zvaničnog propovijedanja visokih principa općečovječanske jednakosti, bratstva i slo-

bode i faktičkih odnosa u buržoaskom društvu, u kome vladaju eksploatacija, ugnjetavanje, bjesomučna konkurencija. Ta činjenica je udarila pečat licemjernosti i dvoličnosti na buržoaski moral. Propovijedanje tog morala dobiva službeni karakter — da se prikrije ružna stvarnost, da se opravda kapitalistički poredak, da se on obrani od sve većeg negodovanja radnih klasa.

S razvitkom buržoaskog društva, ukoliko buržoaski poredak postaje prepreka za dalji porast proizvodnih snaga i ukoliko se zaoštava klasna borba između proletarijata i buržoazije, — one forme buržoaske ideologije u kojima su klasni interesi buržoazije predstavljeni kao opći interesi (među njima i buržoaski moral) — gube realni sadržaj i spadaju na nivo praznih fraza, svijesne prijevare, smišljenog licemjerstva. I ukoliko život više razgolićuje lažljivost i unutrašnju dvoličnost tog morala, utoliko postaje licemjerniji jezik zvanične društvene javnosti.

Najveći engleski dramatičar Bernard Shaw jetko je ismijao taktiku engleskog buržuja koji čini najprljavija djela pod maskom vrline. »I uvijek on ima u pripravnosti efektnu pozu moralnog čovjeka. U svojstvu velikog borca za slobodu i nacionalnu nezavisnost on zauzima i pripaja svojoj zemlji pola svijeta, i to naziva kolonizacijom. Njemu je potrebno, na primjer, novo tržište za nagomilanu manchestersku robu; odmah on ubija misionara, a zatim se laća oružja za zaštitu kršćanstva, bori se za kršćan-

stvo, osvaja radi kršćanstva i, kao dar s neba, zauzima tržište za sebe.« (»Čovjek sudbine«)

S druge strane, savremeni kapitalizam je rodio i rađa otvorene apologete kanibalizma, koji teže da sve više razuzdaju zvijer u čovjeku.

Sredstvima reakcionarnih njemačkih imperijalista bio je odgojen i othranjen fašizam, koji je doveo do krajnjih granica ideologiju mržnje prema čovjeku, praksu masovnog barbarskog istrebljivanja ljudi i rušenja materijalne i duhovne kulture čovječanstva.

»Ja oslobađam čovjeka od ponižavajuće himerе koju nazivaju savješću, — izjavljivao je pobjesnjeli Führer njemačkih fašista. — Savjest, kao i obrazovanje, sakate čovjeka. Ja imam tu prednost što me ne zadržavaju nikakvi obziri teoretskog ili moralnog karaktera.« Poglavicu savremenih kanibala, koji je principijelnu amoralnost proglasio za simbol vjere, pošlo je za rukom da gurne milione Nijemaca na put čudovišnih zločina protiv čovječanstva.

Ratnom pobjedom koja je održana nad njemačkim i japanskim imperijalizmom, nanesen je moralno-politički poraz fašizmu. Međutim, reakcionarni krugovi savremenog imperijalističkog svijeta sve se upornije i ustrajnije trude da sačuvaju fašizam od njegovog definitivnog moralno-političkog uništenja, kultivirajući mizantropsku ideologiju rasizma, apelirajući na ostatke kanibalizma, kako bi imali pripremljen teren za svoje agresivne planove, za svoju politiku teritorijalnih otimanja i porobljavanja naroda.

Samo odlučna borba progresivnih snaga čovječanstva protiv snaga reakcije može osigurati definitivno moralno-političko uništenje fašizma. U toj borbi protiv progresivnih snaga za potpunu likvidaciju zvjerske ideologije fašizma, za iskorenjivanje fašističkog kanibalizma, vodeća uloga pripada SSSR-u — pouzdanom zaštitniku demokracije i progressa. U stranim zemljama, dosljedni borci protiv fašizma jesu napredni predstavnici radničke klase, koji se bore pod zastavom najprogresivnijih društveno-političkih ideja i naprednog morala.

Historija je stavila u dužnost proleterijatu najveličanstveniju misiju — da likvidira klasnu zgradu društva, da likvidira eksploataciju i uzroke koji je rađaju i da stvori nov društveni poredak — komunizam.

S proletherske točke gledišta moralno je samo takvo postupanje ljudi koje je upravljeno na veliku borbu za oslobođenje čovječanstva od svih i svakakvih oblika eksploatacije i ugnjetavanja.

Takve karakterne crte kao što su čestitost, istinitost, samopožrtvovnost, junaštvo, neustrašivost i drugarska solidarnost, odanost stvari oslobođenja trudbenika i mnoge druge moralne osobine — stvarale su se, razvijale i učvršćivale u masama trudbenika, usprkos tome što je buržoazija grubo gazila te moralne principe, kužeći društvenu atmosferu otrovom egoizma, podmitljivosti, licemjerstva i drugih amoralnih kvaliteta.

Promatrajući u početku svoje revolucionarne djelatnosti radnike koji su prišli socijali-

stičkom pokretu, Marx je pisao: »...Ljudsko bratstvo u njihovim ustima nije fraza, već istina, i s lica ogrubjelih od rada gleda na nas sva ljepota čovječanstva«. (Djela, knjiga III., strana 661.)

Razvitak proleterskog morala osobito je sjajno došao do izražaja u našoj zemlji, koja je uslijed historijskih uslova prva otpočela socijalističko preuređenje društva.

Radnički pokret u Rusiji, koji je nastao kasnije nego u drugim evropskim zemljama, naišao je na ogorčen otpor carske policije i žandarmerije. Naročito su grubo bili proganjani boljševici, u kojima je samodržavlje vidjelo najdosljednije i najnepomirljivije revolucionarce.

Nalazeći se u središtu radničkog pokreta, boljševici su podizali nivo političke svijesti radnika, odgajali u njima osjećaje klasne solidarnosti, drugarske povezanosti, samopožrtvovnosti, osjećaje koji su neophodni za pobjedu radničke klase.

Borba za moralnu čistoću, za čvrstinu i principijelnost profesionalnih revolucionaraca i svih radnika koji sudjeluju u revolucionarnom pokretu — provlači se kao crvena nit kroz čitavu historiju boljševika u Rusiji.

Primjeri samopožrtvovnog rada boljševika, njihova neustrašivost u borbi protiv neprijatelja radničke klase i nepokolebljiva volja za pobjedom pomogli su da se među trudbeničkim masama formiraju principi proleterskog, komunističkog morala.

II

Komunistički moral — to je moral novog tipa, on ima drukčiju društvenu osnovu nego sve vrste morala prije njega. Zato su i njegov sadržaj i namjena drukčiji.

U društvu koje počiva na privatno-vlasničkoj osnovi, vladajući moral ujedno je s pravom pozvan da čuva instituciju privatne svojine. U službu te institucije buržoazija nije stavila samo državni zakon: ona je privatnu svojinu proglasila za svetu i nepovredivu, dala joj religioznu i moralnu sankciju. Moral koji vlada u buržoaskom društvu, blagosilja poredak eksploatacije i nejednakosti zasnovan na privatnoj svojini, poredak ugnjetavanja i ropstva.

Suprotno buržoaskom moralu komunistički moral je usporedo sa socijalističkim pravom pozvan da služi za učvršćivanje društvene socijalističke svojine. U društvu u kome su zemlja, tvornice, zavodi prestali biti svojina eksploatatora i sačinjavaju općenarodno dobro, društvena socijalistička svojina je sveta i nepovrediva i ima svoga vjernog čuvara ne samo u socijalističkom pravu nego i u komunističkoj etici. Komunistički moral štiti novi društveni poredak, zasnovan na društvenoj socijalističkoj svojini — poredak u kome nema eksploatacije, iz koga su prognani svi i svakakvi oblici ugnjetavanja i ropstva.

»U osnovi komunističke etike, — pisao je Lenjin, — nalazi se borba za učvršćivanje i završavanje komunizma.« (Djela, knjiga XXX., strana 413.)

Iz ove namjene komunističke etike proističe principijelno i njen drukčiji sadržaj. Ako se u društvu, koje je zasnovano na privatnom posjedovanju sredstava za proizvodnju, odgaja kod ljudi privatno-vlasnička psihologija u svim njenim amoralnim ispoljavanjima, u socijalističkom društvu, u kome postoji društvena socijalistička svojina nad sredstvima za proizvodnju, stvaraju se odnosi solidarnosti između svih njegovih članova, povezanih općim interesima, općim ciljevima i težnjama.

U procesu socijalističkog preuređenja društva vrši se obnova moralnog svijeta ljudi, smjena stare, privatno-vlasničke psihologije — psihologijom uzajamnog potpomaganja u služenju općoj stvari. Ljudi se postepeno oslobađaju starih tradicija i navika, osjećaja koristoljublja, pohlepe za novcem, onog hladnog egoističkog računa koji se kultivira u buržoaskom društvu. Drug Staljin je pisao u svome djelu »Anarhizam ili socijalizam?«:

»Što se tiče »divljih« osjećaja i pogleda ljudi, oni nisu tako vječiti kao što neki predpostavljaju: bilo je vrijeme, vrijeme prvobitnog komunizma, kada čovjek nije priznavao privatnu svojinu; nastupilo je vrijeme, vrijeme individualističke proizvodnje, kada je privatna svojina osvojila osjećaje i razum ljudi; nailazi novo vrijeme, vrijeme socijalističke proizvodnje; i čega ima tu čudnovata, ako su osjećaji i razum ljudi prožeti socijalističkim težnjama. Zar biće ne određuje »osjećaje« i shvaćanje ljudi?« (Djela, knj. I., strana 338.)

Na iskustvu izgradnje socijalizma u našoj zemlji, iskustvu koje ima svjetsko-historijski značaj, pokazao se u svojim konkretnim konturama proces socijalističke prerade ljudske svijesti, proces formiranja komunističke etike.

Ljudi koji su pristupili izgradnji socijalizma, izašli su iz krila kapitalističkog društva. Prirodno je što su se u svojoj masi oni nalazili pod utjecajem naslijeđenih iz prošlosti tradicija, navika, predrasuda, koje su kao težak teret pritiskivale svijest miliona, pozvanih da izgrađuju nov život.

To se ticalo prije svega seljačkih masa, ali također i znatnih slojeva radnika koji nisu mogli odmah biti prožeti sviješću o općedržavnim interesima. Međutim, na osnovu započetog razvijanja socijalističke izgradnje, zahvaljujući organizatorskom i odgojnom radu boljševičke partije, brzo su rasli redovi radnikapredvodnika koji su pokazivali primjer samopožrtvovnosti i heroizma.

Već su prve godine postojanja sovjetske države donijele izvanredno sjajno ispoljavanje komunističkog odnosa radnika prema radu, koji je predstavljao dokaz novih odnosa ljudi jednih prema drugima — odnosa uzajamne pomoći i uzajamnog potpomaganja. To su bili »komunistički subotnici«.

Osobita vrijednost inicijative radnika, koja se izrazila u organizaciji »komunističkih subotnika«, sastojala se, kao što je ukazivao Lenjin, u samopožrtvovnoj brizi »običnih radnika da se poveća produktivnost rada, da se sačuva svaki pud žita, uglja, gvožđa i drugih proiz-

voda koje ne dobivaju radnici lično, ni njihovi »bližnji«, već oni »daljni«, t. j. društvo u cjelini, desetine i stotine miliona ljudi ujedinjenih najprije u jednu socijalističku državu, a zatim u savez sovjetskih republika«. (*Lenjin: »O socijalističkom takmičenju«, str. 66.—67.)*

Ali, dok je u ekonomici zemlje i dalje postojalo više ekonomskih sistema privrede, a poljoprivreda počivala na sitnoj robnoj osnovi, milionske seljačke mase još uvijek su se nalazile pod utjecajem privatno-vlasničke psihologije, naslijeđene iz prošlosti.

Razvitak komunističkog morala u seljačkim masama tek tada je dobio realnu osnovu, kada je prema genijalnoj zamisli druga Staljina i pod njegovim rukovodstvom bilo u našoj zemlji ostvareno ujedinjenje seljaka u kolhoze. Tek je u kolhozima počela socijalistička pre-rada svijesti milionskih seljačkih masa.

U kolhoznom sistemu seljaštvo je našlo oblik svoga ujedinjavanja, oblik drugarske saradnje i uzajamne pomoći, oblik koji je predstavljao osnovu komunističke svijesti i komunističkog morala. Pobjeda kolhoznog sistema dovela je također do još jačeg učvršćenja prijateljskih odnosa između seljaka i radnika, do učvršćenja saveza između te dvije klase.

U procesu socijalističke izgradnje i na osnovu njenih uspjeha izrasla je nova inteligencija koja je prijateljski naklonjena radnicima i seljacima i koja radi zajedno s njima. Tako se, kao rezultat pobjede socijalizma i likvidacije eksploatatorskih klasa u sovjetskom društvu, stvorilo i učvrstilo njegovo moralno-političko

jedinstvo. To znači da je u čitavoj oblasti odnosa između klasa i društvenih grupa nestalo nesnošljivosti i neprijateljstva — a na mjesto njih su došle drugarska solidarnost i uzajamna pomoć.

Pobijedila je bratska uzajamna pomoć i u odnosima između svih nacija i naroda naše zemlje. Stvaranje moralno-političkog jedinstva sovjetskog društva značilo je konsolidaciju nacija, istinsko nacionalno jedinstvo. Veze koje su vezivale ljude na bazi njihovih nacionalnih tradicija, po prvi su put izgubile antagonistički karakter, koji je svojstven naciji u buržoaskom društvu, gdje je ona bila razdirana unutrašnjim klasnim proturječnostima. Pobijedila je prava uzajamna simpatija svih ljudi koji pripadaju danoj naciji i koji su povezani zajednicom svoje historije i kulture. U isto vrijeme ti osjećaji simpatije između ljudi povezanih jedinstvom nacionalnog porijekla harmonično se spajaju s osjećajima prijateljstva prema ljudima drugih nacija. Zajedno s uspjesima u izgradnji socijalizma izraslo je i ojačalo prijateljstvo među narodima.

Na taj način, kako u oblasti odnosa između klasa i društvenih grupa, tako i u oblasti odnosa između nacija, pobijedila je istinska čovječnost.

Sve to znači da u uzajamnim odnosima između ljudi u socijalističkom društvu čovječnost stvarno dobiva onu *univerzalnost* koja je stalno uzdizana u svim moralnim statutima svih vremena, ali koja u antagonističkim društvima ostaje prazna riječ.

Zato komunistički moral uživa općenarodno priznanje i dobiva, na taj način, takvu *sankciju* kakva nije moguća ni u jednom drugom društvu. Nasuprot buržoaskom društvu, u kome istovremeno postoje suprotni sistemi morala i u kome se moral vladajućih, eksploatatorskih klasa na sve moguće nepravedne načine nameće radnicima — komunistički moral koji postoji u socijalističkom društvu, uživa opću podršku. Time se objašnjava činjenica da je nasuprot vladajućem moralu u antagonističkom društvu, moralu koji je uvijek povezan s religijom i kome je ona potrebna kao oslonac, komunistički moral slobodan od tog saveza. Da bi se moral vladajuće eksploatatorske klase mogao ukorijeniti u narodu, njemu su potrebne sankcije i pomoć religije. A komunističkom moralu nije potrebno religiozno blagosiljanje, jer je on istinit, jer u potpunosti odgovara interesima naroda, predstavlja izraz njegove svijesti i volje, oslanja se na njegovu jednodušnost i uživa općenarodno priznanje.

Principi komunističkog morala — to su istiniti i naučno obrazloženi principi. Komunistički moral, koji je nastao iz potreba najnaprednije klase, predstavlja pravi, potpuno naučan odraz tih potreba, jest moral koji *napreduje*, nasuprot buržoaskom moralu koji opada i koji se izrađa. Engels je ukazivao da samo »onaj moral sadrži u sebi najmnogobrojnije elemente koji mu obećavaju dugo postojanje — koji danas izražava gledište preobrazaja sadašnjice, koji izražava budućnost — a

to je proleterski moral«. (K. Marx i F. Engels, Djela, knj. XIV., str. 93.)

Ukoliko proleterski, komunistički moral izražava gledište budućnosti, on predstavlja naučno obrazloženi moralni ideal. Kautsky je lažno tvrdio da, tobože, svaki uopće moralni ideal nema osnove u naučnom saznanju.

U stvari, moralni ideal komunizma zasnovan je na naučnom znanju. Komunistička partija, oslanjajući se na znanje zakona izgradnje komunizma, jasno određuje zadatke odgajanja komunističkog morala, formiranja novog čovjeka. Zadaci odgajanja komunističkog morala koje postavlja naša partija, nisu neki apstraktan moralni ideal — oni imaju svoje korijene u samoj stvarnosti.

* *

*

U čemu dolazi do izražaja komunistička etika, kakve zahtjeve postavlja ona čovjeku?

U socijalističkom društvu lično dobro svakog člana društva nerazdvojno je od općeg dobra svih — od općeg dobra radnih klasa, od dobra čitavog sovjetskog naroda. Ta nerazdvojenost ličnog od društvenog interesa proteže se kroz sve sfere života i rada sovjetskog čovjeka i odlikuje se svojom neprekidnošću i postojanošću. U antagonističkom društvu dešava se da se privremeno podudare privatni interesi s općim interesima, na primjer, u slučajevima kada naciji, državi prijete opasnost od vanjskog neprijatelja i kada je u interesu svih građana da se ujedine za borbu protiv zajedničkog ne-

prijatelja. Ali je takvo podudaranje privatnih i općih interesa prelazno i djeluje dotle dok ne prođe opasnost strane najezde.

U socijalističkom društvu podudaranje interesa svih njegovih članova postoji uvijek, jer u svojoj svakodnevnoj radnoj djelatnosti sovjetski čovjek u drugom trudeniku nema konkurenta i neprijatelja, već druga i prijatelja.

Prvi put je u ljudskoj historiji oblast rada postala ona arena na kojoj se mogu razviti i na kojoj se razvijaju moralne snage čovjeka, njegova odanost općoj stvari, njegova spremnost da se ličnim trudom i naporima postigne opće uzdizanje, njegova spremnost da pomogne onome koji zaostaje i težnja da on sam dostigne najbolje. To se i ostvaruje u socijalističkom takmičenju u kome se ispoljava visok moral ljudi, nasuprot grubostima konkurencije s njenim nečovječnim principom — dotuci onoga koji zaostaje, gurni onoga koji pada.

»Komunizam je viša — u poređenju s kapitalističkom — produktivnost rada dobrovoljnih, svijesnih, ujedinjenih radnika koji primjenjuju najnapredniju tehniku« — kaže Lenjin. (*Lenjin: »O socijalističkom takmičenju«*, str. 66.) Moralne osobine socijalističkih trudenika, koje se zasnivaju na svijesnosti, dobroj volji i solidarnosti radnika, jesu odlučujuća osnova za osiguranje više produktivnosti rada. Na taj način, komunistička etika dobiva ulogu moćnog faktora u našem daljem napredovanju.

Naša zemlja je sada ponovo stupila na put mirnog razvitka i ostvaruje grandiozni program privredne i kulturne izgradnje, koji je

obilježen novim petogodišnjim planom. Ispunjenje tog plana označava krupni korak naprijed na putu završavanja izgradnje socijalističkog društva i postepenog prijelaza ka komunizmu.

Ogromna uloga u toj stvari pripada komunističkom odgoju trudbenika, daljem razvitku i ukorijenjivanju u uživot principa komunističkog morala.

Odgajanje komunističkog morala označava prije svega odgajanje sovjetskih ljudi, osobito sovjetske omladine, u duhu bezgranične odanosti stvari komunizma i požrtvovnog služenja socijalističkoj domovini. Komunističko odgajanje trudbenika označava odgajanje u narodu odanosti politici sovjetske države, koja čini životnu osnovu sovjetskog poretka. Komunističko odgajanje je nespojivo s apolitičnošću. »Sovjetski poredak, — rečeno je odluci CK SKP(b) »O časopisima „Zvezda” i „Lenjin-grad”, — ne može trpjeti odgajanje omladine u duhu ravnodušnosti prema sovjetskoj politici, u duhu omalovažavanja i bezidejnosti.« Samo odgajanje visoke idejnosti, svijesti o općegrađanskoj dužnosti može poslužiti stvari razvitka i učvršćenja komunističke etike.

Komunistički moral, komunističke moralne ideje, kao napredne ideje, sposobne su, kao i sve druge napredne ideje, da pokreću naprijed ljudsko društvo.

»Nove društvene ideje i teorije, — uči drug Staljin, — nastaju tek onda kad razvitak materijalnog života društva postavi pred društvo nove zadatke. Ali čim su jednom nastale, one

postaju vrlo ozbiljna snaga koja olakšava rješavanje novih zadataka što ih postavlja razvitak materijalnog života društva; one olakšavaju kretanje društva naprijed.« (»Pitanja lenjinizma«, strana 546., srpsko izdanje.)

Odgajanje novog morala je i pozvano prije svega da učvršćuje socijalistički odnos prema radu, da pomaže razvitku socijalističkog takmičenja, da pojačava nastojanje sovjetskih ljudi oko porasta i učvršćenja ekonomske i vojne moći Sovjetskog Saveza.

Novi moćni polet svesaveznog socijalističkog takmičenja, koji je nastao na inicijativu radnika naprednih poduzeća, jest sjajna ilustracija porasta komunističke svijesti ljudi naše zemlje.

Bez odgajanja komunističkog morala kod ljudi ne može se ni govoriti o stvaranju svih neophodnih uslova za prijelaz ka komunizmu. Pitanje o odgajanju komunističkog morala, socijalističkog odnosa prema radu, prema društvenoj svojini, ima utoliko veći značaj što još nisu svladani ostaci kapitalizma u svijesti ljudi i što još nije likvidirana opasnost da na neke slojeve stanovništva utječe privatno-vlasnička psihologija, koja je neprijateljska komunizmu. Usto, treba imati u vidu da je za vrijeme rata stanovništvo u oblastima pod njemačkom okupacijom bilo podvrgnuto utjecaju fašističke propagande, koja je težila da rasprostrani privatno-vlasnička antikolholzna i antidržavna raspoloženja.

Još nisu uništeni pljačkaši društvene svojine koji u cilju ličnog bogaćenja nanose štetu socijalističkoj državi,

Potrebna je surova i nemilosrdna borba protiv tih prekršilaca državnih zakona. U toj borbi najvažniji značaj ima neumorna budnost sovjetskih ljudi prema svakojakim prekršiocima pravila socijalističkog zajedničkog života, koji radi ličnog bogaćenja pribjegavaju pljačkanjima, podmićivanjima, »protekciji«, i koji svojim zločinačkim postupcima nanose štetu čestitim trudbenicima naše zemlje.

Borba protiv sitno-buržoaske nemarnosti u proizvodnji, u ustanovama, pošten odnos prema radu, čuvaran odnos prema društvenoj socijalističkoj svojini, briga o učvršćivanju ekonomske i vojne moći zemlje — to su prvi zahtjevi komunističkog morala. Nema progresivnije stvari koja bi bila dostojna ljudskih napora nego služenje komunizmu, koji predstavlja najnapredniji i najpravedniji društveni poredak. Samoprijegorno služenje socijalističkoj domovini — to je najviši izraz moralne dužnosti. Zato je rodoljublje sovjetskog čovjeka najpotpuniji i najdosljedniji izraz njegova visokog morala. To je u najizrazitijem obliku pokazao Veliki domovinski rat Sovjetskog Saveza protiv njemačko-fašističkih zavojevača, kada su se u svemu svom sjaju razvili visoko moralni odnosi među sovjetskim ljudima.

Sovjetsko rodoljublje je velika moralna snaga i zato, što je ono nespojivo s nacionalšovinizmom, što se u njemu harmonično spajaju nacionalne tradicije naroda SSSR s njihovim životnim interesima. Komunistički moral osuđuje svako ispoljavanje nesnošljivosti ili

neprijateljstva prema ljudima druge nacije kao najgrublje kršenje tog morala.

Eto zašto u odgajanju komunističkog morala važno mjesto zauzima briga o daljem učvršćivanju prijateljstva među narodima, o konačnom svladavanju svih nacionalističkih ostataka.

Na žilavost ostataka nacionalističke psihologije upozoravao je mnogo puta drug Staljin. »Treba istaći, — pisao je on, — da su ostaci kapitalizma u svijesti ljudi kudikamo žilaviji u oblasti nacionalnog pitanja nego u ma kojoj drugoj oblasti. Oni su žilaviji, jer imaju mogućnost da se dobro maskiraju nacionalnim ruhom.« (»Pitanja lenjinizma«, strana 477., srpsko izdanje.)

Nacionalistički ostaci tu i tamo daju znake života. Naročito se to opaža u oblastima koje su nedavno ušle u Sovjetski Savez — u priobalnim republikama, u Moldaviji, Zapadnoj Ukrajini i Zapadnoj Bjelorusiji, gdje treba izvršiti veliki odgojni rad na svladavanju ostataka buržoaskog nacionalizma, a također i ostataka nekadašnje nacionalne mržnje. U ostatke rasnog šovinizma spadaju također i ispoljavanja antisemitizma. Drug Staljin nas uči da je »nacionalni i rasni šovinizam ostatak mizantropskih shvaćanja života i običaja ljudi koji su svojstveni periodu kanibalizma. Antisemitizam kao krajnji oblik rasnog šovinizma predstavlja najopasniji ostatak kanibalizma«. Jedan od zadataka odgajanja komunističkog morala sastoji se u tome da se potpuno iskorijene ostaci nacionalističkih i rasnih predrasuda, da se

svestrano učvršćuje prijateljstvo i uzajamno poštovanje među ljudima raznih nacionalnosti, imajući uvijek na umu da je »prijateljstvo među narodima SSSR — velika i ozbiljna pobjeda. Jer, dok to prijateljstvo postoji, narodi naše zemlje bit će slobodni i nepobjedivi«.

(*Staljin*)

Odgajanje komunističkog morala usmjereno je na stvaranje odnosa među ljudima koji se zasnivaju na principima socijalističkog humanizma. Ti odnosi moraju biti prožeti pravom čovjernošću koja isključuje ličnu korist, egoistični račun. Ideje uzajamne pomoći, iskrenog prijateljstva, drugarstva i dubokog poštovanja dostojanstva ljudske ličnosti moraju postati dobro svih trudbenika. Komunistički moral zahtijeva pažljiv, srdačan odnos prema čovjeku, on zahtijeva da se odlučno iskorijene sva ispoljavanja bezdušnosti i birokratizma.

Nerazdruživ sastavni dio komunističke etike predstavlja i vladanje u porodici dostojno člana komunističkog društva. Komunistički moral, koji visoko uzdiže čovjeka kao građanina, kao aktivnog graditelja novog društva, nikako nije ravnodušan prema njegovu porodičnom životu. Sovjetska vlada se brine oko učvršćivanja sovjetske porodice. Ona je zvanje žene-majke uzdigla na nečuvenu visinu, stvorivši ujedno s tim neophodne materijalne uslove za pomoć majkama s mnogo djece. Zadatak odgojnog rada je da se pomaže učvršćivanje prave sovjetske porodice.

Uništenje privatne svojine na sredstva za proizvodnju, oslobođenje rada od eksploatacije

postaju vrlo ozbiljna snaga koja olakšava rješavanje novih zadataka što ih postavlja razvika materijalnog života društva; one olakšavaju kretanje društva naprijed.« (»Pitanja lenjinizma«, strana 546., srpsko izdanje.)

Odgajanje novog morala je i pozvano prije svega da učvršćuje socijalistički odnos prema radu, da pomaže razvitku socijalističkog takmičenja, da pojačava nastojanje sovjetskih ljudi oko porasta i učvršćenja ekonomske i vojne moći Sovjetskog Saveza.

Novi moćni polet svesaveznog socijalističkog takmičenja, koji je nastao na inicijativu radnika naprednih poduzeća, jest sjajna ilustracija porasta komunističke svijesti ljudi naše zemlje.

Bez odgajanja komunističkog morala kod ljudi ne može se ni govoriti o stvaranju svih neophodnih uslova za prijelaz ka komunizmu. Pitanje o odgajanju komunističkog morala, socijalističkog odnosa prema radu, prema društvenoj svojini, ima utoliko veći značaj što još nisu svladani ostaci kapitalizma u svijesti ljudi i što još nije likvidirana opasnost da na neke slojeve stanovništva utječe privatno-vlasnička psihologija, koja je neprijateljska komunizmu. Usto, treba imati u vidu da je za vrijeme rata stanovništvo u oblastima pod njemačkom okupacijom bilo podvrgnuto utjecaju fašističke propagande, koja je težila da rasprostrani privatno-vlasnička antikolholzna i antidržavna raspoloženja.

Još nisu uništeni pljačkaši društvene svojine koji u cilju ličnog bogaćenja nanose štetu socijalističkoj državi.

Potrebna je surova i nemilosrdna borba protiv tih prekršilaca državnih zakona. U toj borbi najvažniji značaj ima neumorna budnost sovjetskih ljudi prema svakojakim prekršiocima pravila socijalističkog zajedničkog života, koji radi ličnog bogaćenja pribjegavaju pljačkanjima, podmićivanjima, »protekciji«, i koji svojim zločinačkim postupcima nanose štetu čestitim trudbenicima naše zemlje.

Borba protiv sitno-buržoaske nemarnosti u proizvodnji, u ustanovama, pošten odnos prema radu, čuvaran odnos prema društvenoj socijalističkoj svojini, briga o učvršćivanju ekonomske i vojne moći zemlje — to su prvi zahtjevi komunističkog morala. Nema progresivnije stvari koja bi bila dostojna ljudskih napora nego služenje komunizmu, koji predstavlja najnapredniji i najpravedniji društveni poredak. Samoprijegorno služenje socijalističkoj domovini — to je najviši izraz moralne dužnosti. Zato je rodoljublje sovjetskog čovjeka najpotpuniji i najdosljedniji izraz njegova visokog morala. To je u najizrazitijem obliku pokazao Veliki domovinski rat Sovjetskog Saveza protiv njemačko-fašističkih zavojevača, kada su se u svemu svom sjaju razvili visoko moralni odnosi među sovjetskim ljudima.

Sovjetsko rodoljublje je velika moralna snaga i zato, što je ono nespojivo s nacionalšovinizmom, što se u njemu harmonično spajaju nacionalne tradicije naroda SSSR s njihovim životnim interesima. Komunistički moral osuđuje svako ispoljavanje nesnošljivosti ili

neprijateljstva prema ljudima druge nacije kao najgrublje kršenje tog morala.

Eto zašto u odgajanju komunističkog morala važno mjesto zauzima briga o daljem učvršćivanju prijateljstva među narodima, o konačnom svladavanju svih nacionalističkih ostataka.

Na žilavost ostataka nacionalističke psihologije upozoravao je mnogo puta drug Staljin. »Treba istaći, — pisao je on, — da su ostaci kapitalizma u svijesti ljudi kudikamo žilaviji u oblasti nacionalnog pitanja nego u ma kojoj drugoj oblasti. Oni su žilaviji, jer imaju mogućnost da se dobro maskiraju nacionalnim ruhom.« (»Pitanja lenjinizma«, strana 477., srpsko izdanje.)

Nacionalistički ostaci tu i tamo daju znake života. Naročito se to opaža u oblastima koje su nedavno ušle u Sovjetski Savez — u priobalnim republikama, u Moldaviji, Zapadnoj Ukrajini i Zapadnoj Bjelorusiji, gdje treba izvršiti veliki odgojni rad na svladavanju ostataka buržoaskog nacionalizma, a također i ostataka nekadašnje nacionalne mržnje. U ostatke rasnog šovinizma spadaju također i ispoljavanja antisemitizma. Drug Staljin nas uči da je »nacionalni i rasni šovinizam ostatak mizantropskih shvaćanja života i običaja ljudi koji su svojstveni periodu kanibalizma. Antisemitizam kao krajnji oblik rasnog šovinizma predstavlja najopasniji ostatak kanibalizma«. Jedan od zadataka odgajanja komunističkog morala sastoji se u tome da se potpuno iskorijene ostaci nacionalističkih i rasnih predrasuda, da se

svestrano učvršćuje prijateljstvo i uzajamno poštovanje među ljudima raznih nacionalnosti, imajući uvijek na umu da je »prijateljstvo među narodima SSSR — velika i ozbiljna pobjeda. Jer, dok to prijateljstvo postoji, narodi naše zemlje bit će slobodni i nepobjedivi.«
(*Staljin*)

Odgajanje komunističkog morala usmjereno je na stvaranje odnosa među ljudima koji se zasnivaju na principima socijalističkog humanizma. Ti odnosi moraju biti prožeti pravom čovječnošću koja isključuje ličnu korist, egoistični račun. Ideje uzajamne pomoći, iskrenog prijateljstva, drugarstva i dubokog poštovanja dostojanstva ljudske ličnosti moraju postati dobro svih trudbenika. Komunistički moral zahtijeva pažljiv, srdačan odnos prema čovjeku, on zahtijeva da se odlučno iskorijene sva ispoljavanja bezdušnosti i birokratizma.

Nerazdruživ sastavni dio komunističke etike predstavlja i vladanje u porodici dostojno člana komunističkog društva. Komunistički moral, koji visoko uzdiže čovjeka kao građanina, kao aktivnog graditelja novog društva, nikako nije ravnodušan prema njegovu porodičnom životu. Sovjetska vlada se brine oko učvršćivanja sovjetske porodice. Ona je zvanje žene-majke uzdigla na nečuvenu visinu, stvorivši ujedno s tim neophodne materijalne uslove za pomoć majkama s mnogo djece. Zadatak odgojnog rada je da se pomaže učvršćivanje prave sovjetske porodice.

Uništenje privatne svojine na sredstva za proizvodnju, oslobođenje rada od eksploatacije

predstavlja sigurnu osnovu za dalji progresivni razvitak komunističkog morala, za oslobodenje ljudi od svih i svakakvih životinjskih ostataka koje je eksploatatorsko društvo vjekovima podržavalo i kultiviralo u ljudima.

Rješenje pitanja o svladavanju životinjskih ostataka u čovjeku nije moguće u okvirima kapitalizma. Ljudima, koji su uznemireni zbog toga zla koje je rasprostranjeno u kapitalističkom svijetu, ali koji ne shvaćaju ili ne žele da shvate da se samo putem uništenja eksploatacije čovjeka čovjekom mogu stvoriti uslovi za istinski ljudski život — tim ljudima ne ostaje ništa drugo nego da se odaju očaju i bezizlaznom pesimizmu. U ime tih ljudi govori jedna Wellsova ličnost, doktor Norbert. U očaju on uzvikuje: »Čovjek ipak ostaje ono što je bio. Neukrotiva životinja, zavidna, pokvarena, gramzljiva! Čovjek, razgolićen i neuljepšan — to je ona ista plašljiva, svirepa zvijer koja urliče, kakva je čovjek bio prije sto hiljada godina... To što vam ja govorim — jest užasna stvarnost«.

Samo u društvu u kome su likvidirane eksploatatorske klase i u kome su stvoreni uslovi za istinske čovječanske odnose među ljudima, otkriva se realna mogućnost za uništenje životinjskih ostataka u čovjeku. Tome u znatnoj mjeri pridonosi to što kultura postaje dobro čitavog naroda.

Zdrava, ispunjena radnim heroizmom, neprekidnim stvaralaštvom novog, sovjetska javnost predstavlja najpovoljniju i najblagotvor-

niju sredinu za procvat najboljih moralnih osobina čovjeka.

Razvitak novih moralnih osobina ostvaruje se u borbi protiv utjecaja i recidiva prošlosti. Korov buržoaskog morala bit će iskorijenjen, jer se »u Savezu Sovjeta volja ličnosti ograničava svaki put, kada je neprijateljski upravljena protiv volje mase koja postaje svijesna svoga prava izgradnje novih oblika života, protiv volje mase koja je sebi postavila cilj nedostižan za jednu ličnost, čak ako je ona i natprirodno genijalna«. (M. Gorki, »Ako se neprijatelj ne predaje — njega uništavaju«, strana 186.)

Odgajanje komunističkog morala, odgajanje ljudi u duhu socijalističkog zajedničkog života, i pored velikih rezultata koji su već postignuti na tom putu, ne smije oslabiti ni za trenutak sve dotle dok se »ljudi postepeno *ne naviknu* da se pridržavaju elementarnih pravila zajedničkog života, pravila koja su vjekovima poznata i koja se hiljadama godina ponavljaju u svim propisima, da ih se pridržavaju bez nasilja, bez prisiljavanja, bez podčinjavanja, *bez naročitog aparata* za prisiljavanje koji se naziva državom«. (Lenjin, Djela, knjiga XXI., strana 431.)

Odgajanje komunističkog morala je stvar čitave sovjetske javnosti, svih njenih organizacija i ustanova — partijskih, komsomolskih, pionirskih, sindikalnih — kao i organa sovjetske države, sovjetskog suda, koji se u obrani sovjetskog prava oslanja na narodnu volju i

koji potpomaže učvršćivanje komunističke etike.

Nosilac najviših moralnih svojstava i osobina i odgojitelj naroda u duhu komunističke etike jest velika partija Lenjina—Staljina.

Moralni oblik boljševičke partije nastao je u toku dugogodišnje herojske historije, u surovim borbama protiv neprijatelja, koje su od boljševika zahtijevale izvanrednu snagu duha.

U borbi i izgradnji partija Lenjina—Staljina odgojila je među komunistima najveću upornost i čvrstinu, smjelost i junaštvo, bezgraničnu odanost stvari trudbenika i stalnu spremnost — žrtvovati se u ime slavlja njihove pobjede. Partija Lenjina—Staljina odgaja komuniste u duhu ljubavi prema domovini, mržnje prema neprijateljima i neustrašivosti u borbi protiv njih, drugarske solidarnosti i odlučnosti u svladavanju teškoća, skromnosti i neprijateljskog stava prema koristoljublju i egoizmu, prema suprotstavljanju ličnog društvenom. Partija odgaja komuniste u duhu visoke idejnosti, principijelnosti, netrpeljivosti prema nedostacima, u duhu boljševičkog odnosa prema samokritici i kritici.

Te crte u moralnom obliku boljševičke partije i služe kao obrazac komunističke etike, predstavljaju izraz principa komunističkog moralnog kodeksa.

Samo je takva partija, obdarena najboljim osobinama heroja-boraca za istinu i pravdu, mogla odgojiti milionske mase trudbenika u duhu samoprijegornog služenja stvari socija-

lizma, interesima domovine. Neocjenjiva je uloga boljševičke partije kao inspiratora narodnih masa koji ih je podizao na rad i na podvige. Partijske organizacije vide svoju namjenu u tome, da neumorno odgajaju svoje vlastite redove u duhu komunističke etike i da svojim primjerom povuku za sobom čitavu masu trudbenika.

U odgajanju komunističke omladine osobito je velika uloga partijske propagande i agitacije, posebno i naročito putem štampe, koja je pozvana da odgaja ljude u duhu lenjinizma i da tako sve više podiže nivo njihove komunističke svijesti i sve šire i dublje ukorenjuje osnove komunističkog morala.

U odgajanju komunističkog morala velika je uloga porodice, uloga škole. Porodica postavlja temelje u formiranju moralnog oblika čovjeka. Porodica je uvijek i ispunjavala veliku odgojnu ulogu, udarala svoj pečat na psihu djeteta, na njegovo vladanje, na formiranje njegovih navika, težnji. Sovjetska porodica je pozvana da bude aktivan pomoćnik partije i sovjetske države u odgajanju komunističke svijesti ljudi.

Ne treba naročito objašnjavati pitanje o ulozi sovjetske škole, sovjetskih pedagoga u izgrađivanju komunističkog načina mišljenja i vladanja ljudi. Lični utjecaj nastavnika, pedagoga često biva toliko velik, da za čitav život ostavlja dubok trag u duši čovjeka. Sovjetski pedagog ima tu sreću da u čovjeku odgaja ono što je istinski čovječno — upravo ono što odgovara željama pedagoga pozvanog da u čovjeku razvija njegove umne i moralne snage. Zbog

toga je tako velika odgovornost sovjetskog pedagoga i tako velika njegova uloga u izgradnji komunističkog društva.

Ogromnu ulogu u odgajanju komunističkog morala igraju sovjetska književnost i umjetnost.

Ruska književnost XIX. i s početka XX. vijeka izvojevala je svjetsko priznanje kao sjajan izraz društvene svijesti. Tu visoku ocjenu ruska je književnost dobila zahvaljujući idejnoj dubini s kojom je ustajala protiv gadosti starog društva nemilosrdno razgolićujući laž i licemjerstvo plemićko-spahijskog i buržoaskog morala, skidajući masku sa svih ugnjetača slobode u našoj zemlji, izobličujući sve ono zlo koje je tada carovalo u društvu.

Sovjetskoj književnosti, koja je idejna nasljednica najboljih tradicija ruske klasične književnosti, pao je u dio stvaralački zadatak, zadatak odgajanja novog čovjeka. Sovjetska književnost na umjetnički način odražava grandiozni proces izgradnje komunističkog društva, proces prerade svijesti ljudi, i pomaže da se u njima odgajaju nove, više moralne osobine.

Za vrijeme Velikog domovinskog rata, koji je zahtijevao mobilizaciju svih moralnih snaga sovjetskog naroda, naši su pisci stvorili dosta djela od vrijednosti koja su odrazila moralnu nadmoćnost i veličinu sovjetskih ljudi i koja su imala ozbiljan odgojni utjecaj na milione sovjetskih čitalaca. Sovjetska književnost i sovjetska umjetnost pozvane su sada, u novoj situaciji, da visoko nose zastavu komunističkog odgajanja ljudi.

Sovjetska književnost i umjetnost su pozvane da u umjetničkim formama odražavaju sve što je herojsko i stvaralačko u životu sovjetskih naroda, da odgajaju ljude na primjerima borbenog i radnog heroizma i na primjerima istinskog humanizma.

Sovjetska književnost i umjetnost su pozvane da odigraju veliku ulogu u borbi protiv ostataka kapitalizma u svijesti ljudi, da izobličavaju ispoljavanje moralne slabosti, privatnovlasničke psihologije, sitnoburžoaske razuzdanosti i anarhične samovolje »čuvara tradicija kapitalizma«.

Sovjetska književnost mora biti visoko idejna i mora se rukovoditi politikom sovjetske države.

»Snaga sovjetske književnosti, — rečeno je u odluci CK SKP(b) od 14. augusta 1946. godine, — najnaprednije književnosti u svijetu, sastoji se u tome, što ona predstavlja književnost u kojoj nema i ne može biti drugih interesa osim interesa naroda, interesa države. Zadatak sovjetske književnosti sastoji se u tome da pomogne državi da pravilno odgoji omladinu, da odgovori na njena pitanja, da odgoji novo pokoljenje da bude zdravo, da vjeruje u svoje djelo, da se ne boji prepreka, da bude spremno za svladavanje svih prepreka.

Zato je svako propovijedanje bezidejnosti, apolitičnosti, »umjetnosti radi umjetnosti« tuđe sovjetskoj književnosti, štetno po interese sovjetskih naroda i države, i ne smije imati mjesta u našim časopisima.«

Veliku odgojnu ulogu pozvani su da odigraju i sovjetska dramaturgija i kazalište. Opće je poznat ogroman, neizbrisiv utisak likova na sceni. Jasno je da ovdje najvažniji značaj ima prije svega pitanje repertoira. Ako u kazalištu počnu da prevlađuju komadi savremenih buržoaskih pisaca, tipa, na primjer, komada Maughama, ako se preko mjere poklanja pažnja komadima s temom iz daleke prošlosti i usto iz života gornjih slojeva starog društva i ako se predstavljaju naravi, običaji i pogledi parasita — jasno je da će se u takvom slučaju kazalište od rasadnika socijalističke kulture i komunističkog morala pretvoriti u ustanovu koja sovjetskom gledaocu nameće neprijateljsku ideologiju i moral.

Sovjetskim ljudima potrebni su komadi koji obiluju visokim idejnim sadržajem, koji odražavaju veličanstvenu istinu našeg života. Nama su potrebni komadi koji u sovjetskim ljudima odgajaju nove misli, osjećaje, karakterne crte i koji pokazuju nove norme ponašanja ljudi.

Izvanredno je veliki značaj filma kao borbenog idejnog sredstva naše partije i sovjetske države u kulturnom i političkom odgajanju naroda. Karakteristična odlika sovjetskog filma je njegova idejnost, koja ga stavlja neizmjereno iznad strane kinematografije. U radu sovjetskog filma, najmasovnijeg od svih umjetnosti, naročito se ne mogu trpjeti apolitičnost, udaljavaње od savremenosti i prilaženje temama iz daleke prošlosti, prekomjerno oduševljavanje starim književnim i dramskim djelima.

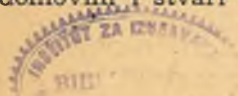
Film mora biti najtješnje povezan sa životom, sa sovjetskom stvarnošću, i mora biti njen točan odraz. To postavlja filmskom režiseru zahtjev za najvećom savjesnošću u obradi sižea.

Film koji je napravljen na brzu ruku, bez dovoljno dubokog poznavanja sovjetskog života, bez najpažljivijeg proučavanja karaktera i sredine koja se slika, predstavlja stvarnost u izopačenom vidu i ometa pravilno političko odgajanje.

Samo one slike mogu s najvećim uspjehom služiti stvari komunističkog odgajanja koje su duboko povezane sa sovjetskom stvarnošću, koje su plod njena najsavjesnijeg proučavanja i koje predstavljaju njen istinit i pravi umjetnički odraz.

Sada, kada je naš narod časno izdržao surova iskušenja rata i održao pobjedu besprimjenu u historiji, mi moramo biti osobito budni prema ispoljavanjima samozadovoljstva, koje može nanijeti štetu daljem razvitku sovjetskog društva.

Pred našom zemljom stoje novi zadaci koji zahtijevaju dalje naprezanje snaga i svladavanje novih teškoća. Za uspješno izvršenje tih zadataka neophodno je uzdići komunističko odgajanje masa, odgojiti ih u duhu komunističkog morala, u duhu spremnosti da samoprijegorno služe domovini i stvari komunizma.

V. Kolbanovski: O komunističkom moralu
Prvo izdanje

Preveo Dragiša Živković,
redaktor izdanja latinicom
prof. Ružica Bonači — Janović

**Ova brošura štampana je ćirilicom
i latinicom. Štampanje latinicom u
15.000 primjeraka završeno mjeseca
decembra 1946. god. u štampariji
»Kultura«, Zagreb.**